

برگزاری همایش ها و نیاز به برنامه ریزی درسی جغرافیا

دکتر سیاوش شایان

تدریس آن نیز متفاوت می شود و ابزارها و روند خاص خویش را می طلبد. در این گونه همایش ها بر انتخاب روش مناسب با توجه به فضا و ابزارهای در دسترس تأکید و از نسخه پیچی آن ها برای همه موضوعات جغرافیایی پرهیز می شود.

علاوه بر روش ها، موضوعات جدیدی وارد مباحث مورد تدریس در جغرافیا شده است. برای مثال، آموزش جغرافیا بر پایه موضوعات دریایی، موضوعی است که ممکن است با روش هایی متفاوت، از حل مسئله گرفته تا بازدیدهای میدانی یا گفت و گو و مذاکره، تدریس شود. در همایش آموزش جغرافیای دریای پایه بر این موضوع تأکید شد که مفاهیم دریایی و موضوعات دریایی باید به نحوی در کتاب های درسی دانش آموزان ساکن مناطق ساحلی و دانش آموزان ساکن در پس کرانه های کشور تدریس شود که آنان به لزوم بهره برداری از منابع و ظرفیت های دریایی پی ببرند تا هنگامی که بعدها به عنوان تصمیم گیرندگان کشور وارد حوزه برنامه ریزان و تصمیم گیران می شوند از یافته های این آموزش ها بهره گیرند و تمام تصمیمات صرفا به بهره گیری از منابع خشکی نینجامد.

در هر دو همایش مذکور، مفاهیم و موضوعات متعددی از سوی شرکت کنندگان مطرح و به بحث گذاشته شد که ورود آن ها به برنامه آموزش جغرافیای کشور، نیاز به حضور و وجود برنامه ریزانی مسلط و متخصص دارد تا این مفاهیم را در سرفصل دروس پایه های مختلف

زمستان سال ۱۳۹۶ فصل پرباری در آموزش جغرافیای کشور بود. در این فصل، دو همایش در ارتباط با آموزش جغرافیا برگزار شد: یکی همایش «آموزش جغرافیای دریا پایه» که به همت انجمن علمی معلمان جغرافیای تهران و با همکاری سازمان بنادر و دریانوردی در تهران و در بیست و یکم دی ماه برگزار شد و دیگری «آموزش مهارت های آموزش جغرافیا» که آن را پردیس حکیم فردوسی دانشگاه تهران در کرج در روز پنجم اسفندماه با شرکت علاقه مندان و دبیران جغرافیا به انجام رسانید. در هر دو همایش ذکر شده، علاقه مندانی از دانشگاه ها، دبیران و گروه های آموزشی جغرافیای شهرها و استان ها مقالات متعددی ارائه کردند که از بین آن ها چندین مقاله ارزشمند به صورت شفاهی و سخنرانی به سمع حاضران رسید و برخی مقالات نیز در مجموعه مقالات همایش های مذکور ارائه شد. برنامه ریزی درسی جغرافیا روز به روز پیچیده تر می شود و به لحاظ روش های نوین و نیز پیدایش موضوعات جدید، برنامه های موجود نیاز به تغییر پیدا می کنند. برگزاری همایش های آموزشی جغرافیا هم ارائه روش های جدید و مؤثر آموزشی جغرافیا را به بحث و مذاکره و اجرا فرا می خوانند و هم برنامه ریزان درسی جغرافیا را به استفاده از این گونه روش ها و ارزیابی سودمندی آن ها در جریان آموزش جغرافیا مکلف می کنند. در این میان، نمی توان یک یا چند روش را به عنوان روش برگزیده معرفی کرد، بلکه بسته به موضوع مورد تدریس، روش

تحصیلی بگنجاند و جایگاه و سلسله مراتب آن‌ها را در پایه‌های مختلف برای درس جغرافیا و ارتباط موازی آن‌ها را با دیگر دروس پایه‌ها در نظر بگیرند. آن چنان که همه علاقه‌مندان به آموزش جغرافیا نیز اطلاع دارند مسلماً ورود این مفاهیم و موضوعات، مهارت‌ها و روش‌ها به درس جغرافیای پایه‌های مختلف تحصیلی از ابتدایی تا متوسطه، مستلزم تدوین برنامه، اعتباربخشی آن، تألیف و تصنیف کتاب‌های درسی مربوط و اجرای آزمایشی آن‌ها و در نهایت، اجرای عمومی آن‌هاست. انجام این فرایند معمولاً زمان‌بر بوده و نیاز به برنامه‌ریزان و مؤلفان و ارزشیابان متخصص دارد و تربیت این برنامه‌ریزان نیز زمان‌بر است. به همین جهت بر این نکته تأکید می‌کنیم که باید برای تربیت نیروی متخصص و برنامه‌ریز درسی وقت بگذاریم و هزینه کنیم. مرور زمان موضوعات جدیدی را به آموزش جغرافیا کشانده است (مثل انرژی‌های نو، محیط‌زیست، حمل و نقل و زندگی شهری بر پایه توسعه پایدار) که درک این موضوعات و لزوم ورود آن‌ها به کتاب‌های درسی جغرافیا نیاز به تحرک بیشتر و برنامه‌ریزی وسیع‌تر دارد. اکنون بخش عمده‌ای از جمعیت کشور ما در نواحی شهری به سر می‌برند و این امر ما را مکلف می‌کند تا از درس جغرافیا به عنوان موضوعی برای آموزش شهروندی به این جمعیت رو به فزونی بهره‌گیریم و شهروندان آینده کشور را هرچه بیشتر به تکالیف، حقوق و وظایف شهروندی خود آشنا و به محیط جغرافیایی شهر وارد کنیم. در غیر این صورت،

بروز آسیب‌های اجتماعی، محیطی و فرهنگی در محیط‌های شهری افزایش خواهد یافت. در این زمینه باید هرچه سریع‌تر برنامه‌ریزی‌های آموزشی را انجام دهیم و به برنامه‌ریزی درسی براساس موضوعات درسی (در اینجا جغرافیا) بپردازیم.

برگزاری همایش‌های دوگانه فصل زمستان ۹۶ فرصتی مغتنم بود برای همه دست‌اندرکاران آموزش جغرافیا تا در این همایش‌ها به موارد زیر بپردازند:

- شناسایی ظرفیت‌های بالقوه انسانی موجود در آموزش جغرافیا از طریق شناسایی ارائه‌کنندگان مقالات برتر در زمینه مهارت‌ها و روش‌های آموزش جغرافیا؛

- آشنایی با موضوعات جدید (مثل کارآفرینی در جغرافیا)؛

- آشنایی با پتانسیل‌های دریایی و روش‌های ارائه موضوعات دریایی به عنوان محوری برای آموزش جغرافیا به ساکنان مناطق ساحلی و پس‌کرانه؛

- درک ارزش و اهمیت منابع آبی و دریایی به عنوان موضوعاتی جذاب و تازه برای جذب دانش‌آموزان به درس جغرافیا؛

- نیاز به برنامه‌ریزی تازه برای درس جغرافیا بر پایه مهارت‌های جغرافیایی، موضوعات تازه و روش‌های تدریس نوین؛

- درک نیاز به برنامه‌ریزان متخصص و مسلط برای آموزش جغرافیا به نسل کنونی و آینده کشور.